

Сергій Жадан

Гімни саповолух війн

Вірші. Проза. Графіка

Meridian Czernowitz
2026

Чотири мелодії

Марсельєза

Ходімо, ходімо, діти Батьківщини,
діти переділу осінніх туманів,
діти вчителів, що соромляться убогості класів,
діти священників, що вчаться у вас Символу віри.

Тиран дивиться з пагорба на наше місто,
загорнувшись у мокру шинель темряви.
Ви для нього лише згустки крові в тумані.
Ви — діти, що вижили у Вифлеємі.

Тож ходімо, ходімо, сини Вітчизни,
діти сиротинців, світлі безбатченки.
Час не має слів, аби описати вашу стійкість,
вашу ніжну надламаність голосів.

Ходімо мокрим туманним полем,
повз міський пляж, на якому споруджено шибениці,
повз стадіон, на якому сіють пшеницю для обложеного міста,
доки небо над берегом, наче легеня, вгортає в себе повітря.

Діти, подібні до олівців: із грифелем віри всередині серця.
Діти, що бачили, як горять їхні школи.
Ворог знову стоїть під брамою міста.
Монстри ховаються в дитячих шафах політики.

Ходімо, діти Батьківщини, ходімо,
повз домівки тих, хто втік, відмовившись від громадянства,
повз цвинтарі, на яких лежать ваші однолітки,
повз муніципалітет, з вікнами, вибитими ворожою артилерією.

Місяць, як жовте серце священника,
б'ється зі смертю за кожного з нас.
Арештантська роба на вчителі історії,
затоплені човни при міській переправі.
Час помер.
Часу більше немає.
Є дитинство, яке потребує любові.
Є лють, яка не вимагає пояснень.

Лілі Марлен

Уявіть собі цей осінній вечір,
цей спадковий присмерк долин і пагорбів.
Уявіть, як це — бути простором великої меланхолії,
бути полем, на якому виростають маки депресії.

Уявіть собі обвуглені легені фабрик,
музичні провалля шахт, оркестровку портів:
Європа восени сповнена руху, сповнена турбот,
повітря пахне Різдвом, пахне окопною війною.

*Я люблю тебе цієї осені, коли дерева
яскраві і виразні, мов негативні герої в романах,
коли небо соромиться свого відображення, наче підліток,
коли воно переживає кожен дощ, ніби закоханість.*

*Я так не хочу звідси їхати.
Мені не потрібен світ, не потрібне безсмертя.
Але чекаю на тебе і думаю, що час можна побачити,
стоячи під деревом, яке опадає.*

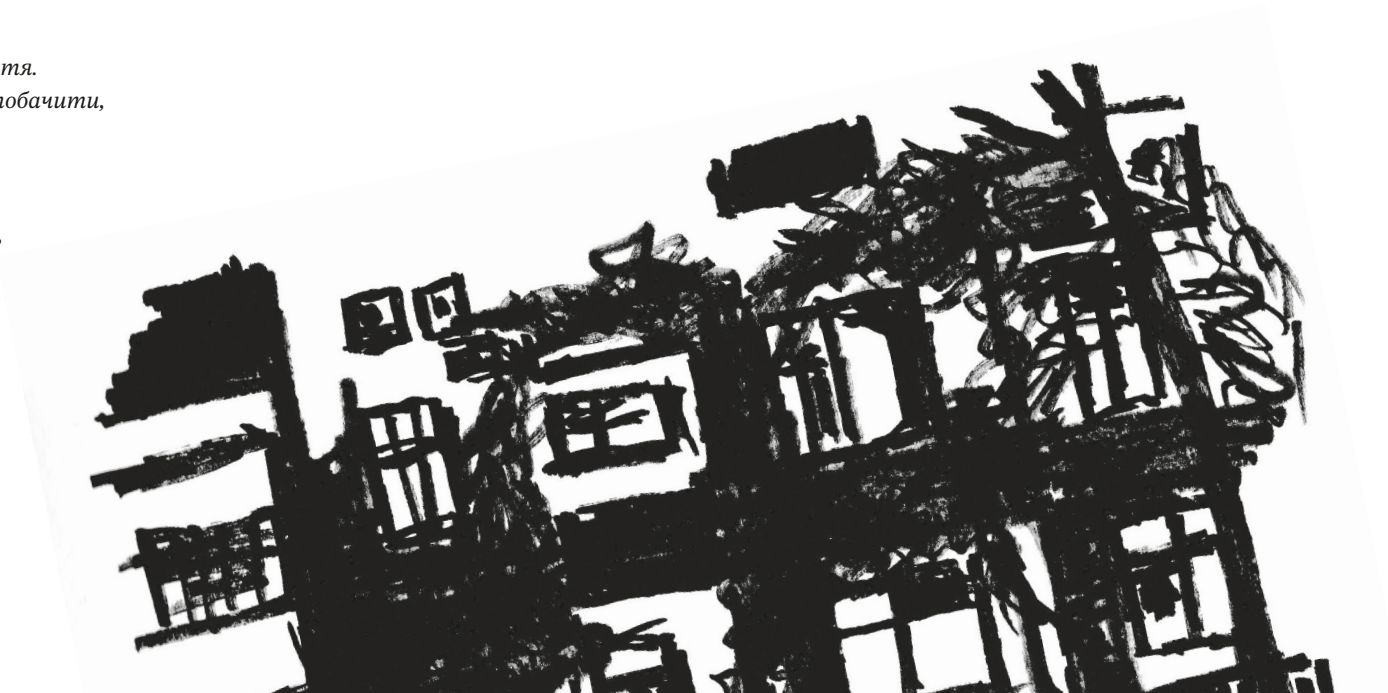
Ровесники століття, надходить ваш час.
Надходить, чекає, доки ви подорослішаєте,
щоби забрати вас до піхотних батальйонів,
щоби заповнити вами осіннє повітря.

Раз на сто років час знімає врожай покоління,
раз на сто років історія ріже собі зап'ястя.
Уявіть, як гостро відчуються запахи в двадцять років,
як гірчить хліб, як тішить холодна музика.

*Я говорю про смерть, яка не лякає,
яка не має ваги, не має коріння.
Просто уявіть, що є цей вечір,
є ці двоє і є ніч між ними.*

Велике надвечір'я, великі сутінки.
Макові поля вздовж залізничного насипу.
Ландшафт, в якому так багато звичного,
так багато палючого і золотого.
Так багато листя.
Так багато каменю.
І не вистачає любові, не стає її, бракує.

Але ось уявіть — якби її не було взагалі.

Полонез № 13

Не матиме спокою той, хто не сховає завчасно серце.
 Довгою буде дорога, темною буде ніч.
 Висить над кордоном сонце, наче яблуко, ламане навпіл.
 Ось половина тобі, ось половина жінці, що чекала ніч
 при вікні.
 Буде небо — єдине на всіх, буде земля — поєднана мертвими.

*Снисть мені, снись, глибоке вікно навпроти,
 розгублена квітко чужої розлуки,
 кольору мертвого серця,
 кольору темної батьківщини.*

Не знайдеться слів, аби заповнити відстань
 між тим, що згубив, і тим, чого не отримав.
 Не стане дощу над колоною, що виходить із міста,
 як мужність виходить з душі.

*Грійся тепер у юрбі, яку розселяють у бараках за містом,
 грійся минулим,
 шепотом,
 власним горінням.*

Ті, що покинули місто, ті, що вціліли, зійдуться зранку
 на площі,
 дістануть книги, зачнуть співати.
 Спів, як сукно, рветься на вітрі,
 пробивається чорним камінням, що падає з небес.
 Дощ із вогню, дощ зі смутку, дощ із осіннього листя —
 ти нас позбавив вітчизни, але залишив нам пам'ять.

*Отже, лети, лети, співе бездомних, чийми домами
 пройшовся вуличний пес погрому.
 Снись мені, снись, безжалісно і нестерпно.
 Снись на світанку, на пересади, в коридорному присмерку,
 щедрі жіночі долоне вітчизни,
 рукописний надлам кордону.*

І не стане сумління мовчати
 тому, хто маркований голосом.
 Позаду залишився простір помсти,
 позаду залишилась радість.
 Не чекатиме остеронь той, хто зуміє засвідчити.
 Ми позбавлені сподівань.
 Сподівання живуть у минулому, наче осінні квіти.

*Згадай, згадай і про мене, десь серед вечора, десь серед тиші.
 Вдома залишилась тільки жорстокість. І годі шукати їй
 інше ім'я.*

*Тільки холодна лютя по кожній спаленій книжці.
 Тільки колюча ненависть, наче ковдра,
 якою накривуть ліжко у військовому госпіталі.
 Тільки потреба вернутись додому, аби поливати квіти.*

Зійди, Мовою

В цій темряві не лишається місця для більшої темряви.
Тож хай не загубиться в сутінках названий на ім'я.
Сили вам всім — усім, хто збирав урожай утоми,
хто ходив своїм відчаєм, мов осіннім кукурудзяним полем.

Є ця історія, яка повторюється в кожному поколінні.
Є люди, що сваряться з чорнотою. Є співи і мова.
Мова як спротив, мова як прикордоння тиші.
Смерті не може бути більше, ніж її є.
Не буває чорного поза чорним.
Страху не матиме той, хто бачив,
як смерть вибачається перед батьками
загиблих дітей.

В цьому мовчанні немає місця для більшого мовчання.
Немає мертвих мов — є мови, в яких немає слова свобода.
Люди виходять за місто,
йдуть сухим кукурудзяним полем.
Небо над головою схоже на сукню,
забуту під час обшуку.

Йдуть і співають:
виведи нас, виведи наш народ;
сутінь більше не може вмістити всю нашу пам'ять,
ми ж знаємо: світло — це невід'ємна частина п'тьми,
ми ж знаємо: десь на кордонах ночі
чорнота вичерпує себе, заглинається важко собою.
Світлом буде все, що не буде схожим на ніч.
Мовою буде все, що переважить тишу.

В цій відвазі немає місця для більшої відваги.
Немає місця і немає потреби.
Любов закладено в мову, як серце закладено в тіло.
Тепла кривава троянда, що розгортається серед ночі,
роблячи тобі боляче, повертаючи до життя.

Ось ця історія людей, що рушають із мороку,
співають пісні, завчені за батьками:

виведи наш народ, виведи,
поза поля чорноти, поза перестук кукурудзяних стебел,
виведи через поле —
через цей давній Господній рукопис,
Божий щоденник, у якому прописи
переплітаються з пасмами туману.

Світлом буде все, що зважиться бути світлом.
Довге, глибоке поле наповнюється письмом.
В цьому повітрі діти народжуються як продовження співу.
В цій любові немає місця для більшої любові.

В цій історії.
На цьому полі.
Між цих імен.

